

**Sermones prestantissimi viri Ro||berti de Litio: ordinis
Minoru[m] sacre theologie professo||ris: pontificis
Aquinati**

Caracciolo, Roberto

Lugd., Anno d[omi]ni. M.ccccxiiij. vi. no.Maij.

De diuina charitate Sermo. vij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70607)

que sola ad finitru persecutione filium
veru deus et hoiem cognoscebat. Eteri
ho est ex generali compassionem xpo com-
paterentur: tñ ipsum credebant puru ho-
minem in tormentis deficientem. ¶ Tertia
paupertas fuit donoy supernaturaliu.
Dabebat xps dona plurima: vrpura: sci-
entia: sapientia: sanctitas: pulchritudi-
nem corporis et alia hmoi: quibus
oibus in cruce: etsi no fuerit puiatus:
puiari tñ visus est dum reputatus est
peccator: stultus: seductor: et oim malo-
ru perpetrator. Quare no immerito ad
se aduocans aiam peccatricez dicere pot.
Reuertere ad me anima mea. Ecce p te
precia soluo. Expendo p te oes thesau-
ros meos. Suscipe sanguinem meum. Su-
sape penas meas: et offer illas patri ce-
lesti. Dic ei parce mihi misere peccatrici
per vulnera: per dolores et sanguinem: per
mortem iesu xpi. Parce dñe qz fili tuus
p nobis peccatoribz pati dignatus est.
Et statim deus remittet tibi pcta tua.
Ergo non immerito preciositas vocari
pot hec flamma amoris: vbi xps precio-
sum sanguinem suum offert peccatoribz:
vt cosequantur salutem qua nobis donet
ille qui vivit in secula. Amen.
¶ De diuina charitate in quo declaraf
gratiosus sit deus pctōibus penitē-
tibus et ad se redeuntibus: quibus admis-
sada dona cōcedit. Sermo. vii.

Enite ad me

oēs qui laboratis et onerati estis: et ego reficiam vos vbi. s. Ut se tandem beniuolum reddat deus pctōibus penitētibz: offert illis mu-
nera gratie sue: cum dicit: reficiam vos.
Ad qd plenius intelligendū in presenti
sermone: de charitate diuina conclude-
mus tractatū: exponētes septimā flam-
mam: que vocabatur gratiositas. Pro
cuius declaratione notabimus tria gra-
tiosa dona que deus p sui amore pecca-
toribus ad se redeuntibus elargitur.
¶ Primum donū dī: restitutionis.

Scdm letificationis.

Tertium glorificationis.

¶ Qualiter deus restituit pctōibus per
penitētiā bona prius perditā: et per pec-
catū mortificata.

Capm. s.

Primum donū qd deus bñdictus
elargitur pctōibus penitēti-
bus dī: restitutionis. Scdm
Rich. in. iij. di. xiiij. ar. vii. q.
ij. et cōm opi. theologoy: p penitētiā
restituuntur hoī opa prius perditā: et per
culpā mortificata: que ante viua fuerūt
Si qd nāqz in charitate existēs decē an-
nis seruiert deo ieiunādo: et orādo: et ce-
tera hmoi faciēdo adueniēte culpa mor-
tali: bona hec oia perdidit. Sed eo a cul-
pa resurgēte reuiuiscūt simul oia supia
dicta. ¶ Sed cōtra obijci pot p dictum
Hugonis q ait: Nemo in spe correctio-
nis peccare dy: qz qd semel amittit ipm
nō recuperat ampli. Ergo si bona opa
prius facta sint amissa per culpā: impos-
sibile est ea restitui: ergo nec viuificari.
Item omne qd viuificat est aliquo mō:
sed qd oino perit nullo mō est: et talia
sunt opa bona prius facta: ergo nec viu-
ificari nec recuperari possunt. Rñdet
Bon. in. iij. dist. xiiij. parte. ij. ar. ij. q. iij.
qz opera q prius fuerūt viua: qz ex chari-
tate facta et digna vita eterna: postea
adueniēte culpa mortificātur in isto: qz
ampli in hoc qdū est culpa in eo non
est dispositio digna remuneratione p-
pter indignitatem ipsi: sed rursus gratia
redeūte que istū facit dignum vita eter-
na: iam opera in hoc sunt digna remu-
neratione: et ideo restituuntur et viuificā-
tur. Ad intelligentiā tñ obiectoy notan-
dum q dicit quidam q opera bona in
charitate facta: qz bona sunt et ideo fiūt
in laudē dei vt inde debeat laudari de-
qz ho in vnitatem mystici corporis: et qz
in charitate pertinet ad opus mysticu:
qz ho ex libera volūrate et iusta: ad ras-
dicas premiū siue ad facientis meritum.
Tñ lz iste cadat qui facit opa: nihilomi-
nus remanent in corpore mystico: qz in
de alia mēbra gaudent: et de inde lau-
rr 19

De diuina charitate.

habitur. Sed tñ nō manēt ad gloriā fa-
ciētis: et ideo moriūtur ista cū iste mori-
tur: sed eo resurgēte a culpa: et facto de
corpe mystico: sibi opa bona reuiuiscūt:
et quātū ad hoc dicūt itelligi illud Apo-
ca. ij. Ecce qđ habes. Quicquid autē sit
de hoc siue remaneāt in corpore mystico
siue non: verū est qđ remanent in memo-
ria eius qui fecit: et dubium etiā non est
quin maneant in memoria dei: et qđ diu
manet culpa: manent in cognitione dei
cūcta respicientis: et in memoria pecca-
toris. Sed ibi nō manent ad remunerā-
dum: nec in memoria peccatoris ad gau-
dium: sed magis ad dolendū. Sed cum
resurget manent in deo ad remuneran-
dum: et in memoria ipsius peccatoris ad
gaudendū. ¶ Ad dictū Hugonis dicen-
dum est qđ intelligit de illo opere bono
qđ homo potuisset facere vel fecisset il-
lo tēpore quo peccauit: qđ quidē nō re-
cuperabitur: qđ si alio tēpore velit facere
opus qđ omisit: perdit qđ debēt facere
in illo tēpore. ¶ Ad secundū dicendū qđ
illa opera que mortificata fuerunt ma-
nēt in memoria eius qui fecit: et dei pro
quo fecit. hec Bos.

¶ De leticia angelorum et totius celestis
curie ppter penitentia et conuersionem
peccatorum. Capm. ij.

¶ Secundū bonū dicitur letifica-
tionis. Facit utiqz deus an-
gelos suos iubilarē in cōuer-
sione peccatorū. Unde Luce
xv. dicitur: Gaudius est angelis dei sup
vno peccatore penitentia agere. ¶ Sed
circa hoc notādū de gaudio angelorum
fm Bos. dist. xj. ar. ij. q. ij. lib. i. qđ ip-
sum gaudium in angelo crescere pōt intel-
ligi dupliciter. Vel extensiuē: vel intensi-
uiue. Extensiuē dicitur crescere qñ quis de
pluribus gaudet. Intensiuē autē qñ affec-
tus eius de aliquo copiosius gaudet.
Si ergo loquamur de cremento gaudij
fm primū modum: scilz quātum ad ex-
tensionem: verū est. Et doctores cōiter
sentiri qđ ipsa beatis angelis accrescit
gaudium ex salute peccatorum: qđ de pluribus

bus gaudet: fm qđ plures saluātur. Si
autē loquamur de cremento gaudij fm
modū aliū: scilz quātum ad intensiōem:
sic est distinguendū. Nam gaudium du-
plex est. Quoddā est gaudium in quo con-
sistit premiū substantiale: et illud est gau-
dium de bono increato: qđ angelus ha-
bet de deo et in deo. Est iterū gaudium
quoddā accidentale: et illud est gaudium
qđ angelus habet de bono creato: siue
pprio: siue alieno. Ergo aliqui dixerūt
qđ i angelis beatis accrescit utrūqz gau-
dium intensiuē: qđ nondum sunt perfecte
beati: quia sint cōfirmati. De quorum
opinione videtur fuisse magister. Sed
quia hec opinio nō videtur probabilis:
ideo fuerunt aliqui qui dixerunt qđ neu-
trum gaudium crescat in eis intensiuē:
sed solū extensiuē: sicut charitas eorū
est maior qđ fuerit ab initio: quia plus
res nūc diligant qđ tunc. Sed qđ illud
nō videtur adhuc satis probabile qđ an-
gelis accrescat materia gaudij quātenus
accrescat et gaudium: ideo est tertius mo-
dus dicendi qđ in angelis nullo modo
accrescit gaudium in quo cōsistit premiū
essentiale: qđ quātum ad illud perfecte
beati sunt. Sed gaudium in quo consistit
premiū accidentale accrescere potest non
solū extensiuē: verū etiam intensiuē rōne
proprij boni coniuncti qđ ministrando
alijs bona opera et rōne boni facient in
quibus premiū accidentale meretur. Et
qđ etiam cōques suos ad beatitudinem
perducit super quibus cōgratulantur:
nō solū autē angeli: sed etiā tota trini-
tas gaudet et facit festū de conuersione
peccatoris: et primo gaudet pater. Nam
rex terrenus multū gaudet qñ filius su-
bi concipitur: sicut letatus est Abraam
ex cōceptu Sare. Multū gaudet qñ na-
scitur: sicut Zacharias et Elizabeth in or-
tu precursoris. Multū gaudet quando
filius ablactatus est. Unde Abraham fes-
cit magnū conuiuiū in ablactatione fi-
lij sui ysaac. Bos. trj. Multū gaudet qñ
filius grandis effectus est: et ad mēsam
recipitur. Sic pater celestis de filio spū

ritualiter cōcepto: nato: ablactato: et ad mensam recepto multū gaudet. Conce-
ptio nāq; accipitur in contritione: siue
boni ppositi inchoatōe. Uñ Esa. xlvj.
Facie tua dñe cōcepimus: et quasi par-
turimus: et peperimus spiritum salu-
tis. Natiuitas attēditur in confessione
vel bonorum operū ostensione. Sed de
multis pōt dici illud Esa. xlvij. Vener-
unt filij vsq; ad partum: et virtus nō est
pariēdi. Ablactatio attenditur in vite
perfectione: qñ homo instantus proficit
gram non indiget lacte paruulorū: sed
nō solido perfectiorum: de quo Heb. v.
Perfectiorum autē est solidus abas. Ad
mēsam receptio attēditur in celesti refe-
ctione. iuxta illud Luc. xxi. Ego dispo-
no vobis regnū vt edatis et bibatis sup
mensam meā in regno meo. Scōdo gau-
det filius triplici de causa. Primo q; vi-
det effectū sue passionis. Qd notatur in
parabola de oue perita et inuenta. De
qua Grego. ait in homel. Una ouis pe-
rit quādo homo peccando vite pascua
dereliquit. In humero autē posuit: quia
peccata in corpore suo ipse portauit. Et
Angu. in libro cōtra quinq; hereses. Lū-
ces inquit xps inimicū patris mei recō-
ciliari te: cum inter montes et siluas er-
raret quesiui te: humeris meis portauit
te: patri meo reddidi te: laboraui: sudaui:
caput meum spinis opposui: manus
meas clauis obieci: lancea latus meum
aperui: totus iniurijs et asperitatibus
laceratus sum: sanguinē fudi et animas
posui: vt te mihi copularē: et tu diuidis
me. hec ille. Tantū autē desiderium de
oue inuēta habuit: q; etiā desertū. i. dereli-
ctum ab hoīe qui fuerat ipsum habitur-
us. 2° q; ad instar deserti in eo sunt
dulces cantus aurū. i. angelorū. Ibi etiā
sunt rose martirū: viole cōfessorū: et lilia
virginū. Scōdo gaudet filius: q; videt in
peccatore cōuerso reformationē sue ima-
ginis. Qd notatur in secūda parabola
de diachma perita et inuenta: in qua
imago regis refulget. Decē em̄ diachme

sunt nouem ordines angelo:um: et decē
mus hominū: qui ad dei imaginē sunt
creati. Sed decima diachma p̄dita fuit
qñ homo peccauit. Sed xps ipsas que-
siuit et suam imaginē reparauit. Tertio
gaudet eo q; videt resurrectionem sui
fratris. Qd notat in tertia parabola de
filio p̄digo: de quo dicit: Epulari et gau-
dere oportebat: q; frater tuus perierat
et inuentus est. Q Tertio de conuersione
peccatoris gaudet spūs sanctus triplici de
causa. Primo q; recuperat templū suū
quod d; inhabitare: de quo. i. Cor. iii. c.
Nescitis q; templū dei estis: et spūs dei
habitat in vobis: Habitare autē nō pos-
set nisi spūs malign⁹ recederet. ii. Cor.
vi. Que aut conuentio xpi ad belial: q; cō-
sensus tēplo dei cū idolis: Scōdo gau-
det q; recuperat membrū suū qd d; vi-
uificare. i. Cor. vi. An nescitis qm mem-
bra vestra templum sunt spūs sancti: Ai-
demus aut q; membrū precium puris-
simū vel paralyticū nō viuificat a spiri-
tu humano. Eodē modo nec peccator a
spū diuino. Tū q; diuisus est a deo Esa.
lii. Iniquitates vestre diuiserunt inter
vos et deū vestrū. Tū q; putrefactus est
in peccato Jobel. i. Cōputruerūt iumē-
ta in stercore suo. Tum q; paralyticus
est ex inordinato motu: nō em̄ h; sensus
amoris dei: de quo d; Sap. i. Sentire
de dño in bonitate. Tertio gaudet q; re-
cuperat vas suū qd d; implere. Opor-
tet aut q; istud vas sit vacuum ab amorē
mūdi si debet impleri amore dei. Unde
de August. super Johannē. Vas es: sed
plenus es. Funde qd habes vt recipias
qd non habes. Funde amores seculi: vt
implearis amore dei. Q Sed circa hoc
queri potest quomodo intelligatur il-
lud verbum: Alaius gaudiū est angelis
dei super vno peccatore penitentia agē-
te: q; super nonagintanoue iustis: Ad
quod dicendum q; potest intelligi du-
pliciter. Aut de tepidis iustis: aut de
feruentibus. Si primo modo: hoc ve-
rum est. Unde Gregorius ait: Alai⁹ de
peccatore q; de fratre iusto gaudium fit in

celo: quia et dur in prelio plus illū mili-
tē diligit qui post fugā reuersus hostes
fortiter premit: q̄ illū qui nunq̄ terga
vertit et nunq̄ aliqd fortiter fecit. Sic
agricola illā terrā ampli⁹ amat q̄ post
spinas yberes fruges profert: q̄ eam q̄
nunq̄ spinas habuit et nunq̄ fertilem
messē produxit. De hoc etiā Aug. in
lib. contra Faustū sic dicit: Agricole
plus placent agri qui spinis etiam ma-
gnis eradicatis centenus proferunt: q̄
qui nullas spinas vnq̄ habuerūt et vir-
ad tricesimū peruenerūt. Si autē intel-
ligat de iustis seruētib⁹: tūc distinguē-
dū est inter affectū et effectū. Nam s̄m
Bon. meliori maior affect⁹: magis autē
indigēti: maior est tribuēd⁹ effect⁹. U-
dem⁹ em̄ q̄ si aliq̄ mater decē filios ha-
beat: si vn⁹ infirm⁹ et postea sanat⁹: ma-
ius gaudiū ostendit de sanitate istius re-
cupata q̄ de sanitate in alijs p̄seruata.
¶ De gloria quam acquirunt peccatores
conuersi de ipsorū beatitudine in re-
gno celorum.

Caplin. iij.

Er̄tiā donū quod de pecca-
toribus penitētib⁹ elargit⁹
dicitur glorificationis. Nam
in celesti et beata hierusalem
ip̄os tandē aggregat societati ciuium
supernorū. Neq̄ em̄ p̄pter pctā ip̄is in
finū locū concedit: quinimo vt salua-
tor ait p̄pter ipsam penitentiā mere-
trices et publicani p̄cedent in regno
celorū. Quāta autē sit eorū gloria in celo:
ostēditur in Thayde meretrice: de qua
in vitis patrum legitur: q̄ tante pulchri-
tudinis extitit: q̄ multi p̄pter eā ven-
ditis substantijs suis ad vltimā paup̄-
tatē deuenerūt: sed et amatores ei⁹ mu-
tuo se interficiebāt. Quā cū audisset ab-
bas Pannutius: sumpto habitu secu-
lari et vno solido: p̄fectus est ad eam in
quandā egypti ciuitatē: deditq̄ ei soli-
dum quasi pro mercede peccandi. Illa
autē accepto precio ait illi. Ingredia-
mur simul cameram. Cumq̄ ingressus
esset locum preciosis ornamentis stra-
tum ascendere inuitaretur: dixit ad eā.

Si est interius cubiculū in ip̄m eam⁹.
Illa autē dixit: Est quoddā cubiculū
vbi nullus ingreditur. Si nō deum ti-
mes: nullus locus est qui eius diuini-
tati abscondatur. Quod cum senex au-
disset dixit ei. Scis esse deū? Cūq̄ illa
respondisset se scire deū et regnū futuri
seculi: nec non tormēta peccatorū: dixit
ei: Si ergo hec nosti: cur tot animas p̄-
didisti? Et non solū p̄ tua: s̄ et p̄ aliorū
reddēda rōne dānaberis. Illa nō p̄no-
luta ad pedes abbat̄is. Pannutij cū la-
chrymis orabat dicēs: Scio esse peni-
tentiā pater: et confido remissionē te orā-
te sortiri. Peto tribus horis inducias:
et post hec quo volueris ibo: et quēcūq̄
p̄ceperis faciā. Cūq̄ ei locū abbas o-
stitisset vbi venias impetrare deberet:
illa collectis oībus quēcūq̄ de pecca-
tis lucrata fuerat: planct⁹ in media ci-
uitate populo expectāte igne combussit
clamās et dicēs: Venite oēs q̄ peccastis
mecū: et videte quō ea que mibi contuli-
stis eruram. Cum autē oīs incēdisset: ad
locum quē abbas Pannutius construxit
perrexit. Qui illā in cellula parua reclu-
sit: ostiūq̄ cellule plūbo signauit: et par-
uam reliquit fenestraz per quā ei cib⁹
daretur: iussitq̄ parum panis ei et pau-
lulum aque ab alijs ministrari. Cūq̄ er-
go tribus annis fuisset inclusa: p̄fectus
abbas Pannutius ad abbatē Antonij:
cōuocatis discipulis vt ab eo inquireret
si remississet ei sua peccata deus: narra-
tā sc̄t⁹ Antonij discipulis cōuocatis
tis: p̄cepit vt illa nocte orarent. Sta-
timq̄ abbas Paulus maior discipulus
Antonij vidit in celis lectum preciosis
vestibus ornatum: quē tres virgines fa-
cie clara custodiebāt. Cūq̄ paulus dice-
ret gloriā illā esse Antonij: nō est Anto-
nij: sed Thaydis meretricis: vocem sibi
dicentē audiuit. Quō cum mane audisset
abbas Pannutius cum gaudio discessit.
Et cū illam eduxisset de cella: quidecim
dieb⁹ superuixit et pausauit in pace. Er-
go aperiat oculos suos peccatores vt vi-
deant longitudinem latitudinēq̄ altit⁹

exy ch. 2

De immortalitate anime. Sermo I

tudinem et profundum ardētissime charitatis dei: qui sua amplissima et immensa clemētia paratus est semper peccatoribus penitentibus dare salutē: quā nobis oībus largiatur ipse qui uiuit et regnat in secula seculorū. Amen.

Explicitus est tractatus de diuina caritate.

Tabula in sequentem tractatum. De immortalitate aīe: ubi tractatur de vita in cōmuni. Sermo. i.

De vita hominis ante suā beatitudinem. Sermo. ii.

De immortalitate anime que sua nobilitate exemplis et testificatione probatur. Sermo. iij.

Sequitur tractatus de immortalitate anime: cuius sunt sermones. iij.

De vita in cōmuni. Sermo. i.

Alti autē in perpetuum uiuent.

Scribuntur hec uerba originaliter Sap. v. Quoniam falso plerique opinantur extinctos homines corporali morte amplius nec uiuere nec uiuificari posse: fiatque ex hoc in oībus uitijis brutis deteriores: et presenti tractatū de immortalī uita statui cōpilare. Est quippe satis superque necessarium aperire oībus: quēadmodū dei sapientia statuit ut homines per uarietate meritorū: aut in eternū uiuāt in felicissima patria paradisi: aut illā cōtēnētes eternis superplacitis deputentur. Nā quod durior petra celsi potest quam petrosus homo: qui sentiens certitudinaliter proponi sibi bonū et malū perpetuo duraturū a peccato separari non curat: Quādis equidem iactura est per momentaneo ac labili huius mundi bono perdere gaudia nūquam defutura: et obligare se in seculū ad eternas penas. Quapropter ut ipse immortalis uite plenior ac lucidior possit haberi notitia: in hoc sermo

ne ad uitam in cōmuni stilum nostrū dirigemus: de qua tria mysteria erunt contemplanda.

Primum erit de uite diffinitione.

Secundum erit de uite originatione.

Tertium erit de uite substantiata susceptione.

Quid sit uita secundum philosophum declaraf: et an aīa sit ipsa uita. Cap. i.

Primum dicendus erit de uite diffinitione. Nam ut Cicero tradit in. i. de offi. Oīs que a ratione suscipiuntur de aliqua re institutio: debet a diffinitione perfici: ut facilius intelligatur quid sit de quo disputef. Igitur inquiram? primo quid sit uita. Et diffinitur sic a philosopho lib. de motu cordis. Aīa est actus anime primus in motu corporis adaptati ad mouendum. Ex quibus uerbis dubitatio mouetur: an uita sit ipsa anima? Et quibusdam uidetur quod sic. Nam Ambrosius in li. de bono mortis ostendit quod anima non potest mori: quia est uita: et uita est contraria morti. Ait autē sic. Anima uita est: quomodo potest mortem suscipere: cum sit ipsi contraria? Ipse etiam Ambrosius in eodē lib. probat quod uita sit aīa: sic. Cui anima infunditur: uita infunditur: a quo anima discedit: uita discedit. Anima ergo uita est. Ipsi. li. i. de summo bono. Uita inquit corporis est anima. Sed et philosophus uult quod aīa uiuat seipsa. Igitur erit sua uita. Quod probari potest. Aīa uiuit: aut ergo seipsa: aut alio. Si alio: aut illud uiuit: aut non. Si non ergo non dat uitā. Si uiuit: ergo aut seipsa aut alio. Tūc similiter querit de illo alio. Si ergo non est abire in infinitū: relinquit quod illud quo uiuit uiuit seipso. Sed uerifimilius est quod aīa uiuat seipsa quam aliud quo uiuit: ergo aīa seipsa uiuit: ergo anima uita est: ergo uita est aīa. Soluit autem hanc ambiguitatē. Alex. in. ii. volu. sum. sue di. q. xc. mē. ii. ar. ii. quod uita non est anima sed actus ab ipsa egrediens. Quia ut scribitur in libro de motu cordis: primus et continuus actus anime uita est. Unde